

**TERSİNE GÖÇ EĞİLİMİ ESENYURT ÇINAR MAHALLESİ ÖRNEĞİ
REMIGRATION TRENDS ESENYURT CINAR QUARTER SAMPLE****Yrd Doç Dr. Nikolin AGALLIJA**Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü,
Bayburt/Türkiye**Yrd Doç Dr. Sinan YAZICI**Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü,
Bayburt/Türkiye**ÖZET**

Göç ülkemizin en önemli sorunlarından biridir. Göç olgusu, göç veren kentler için kentlerin küçülmesi ve dolayısıyla işlevini kaybetmesi, göç alan kentler için aşırı derecede büyüme ve kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinde çeşitli sorunlarla karşılaşma anlamlarına gelmektedir. Bu çerçevede kentlerin yaşadığı bu tür sorunların çözümünde tersine göç önemli bir alternatif olarak görülmektedir.

Bu çalışma ülkemizin en fazla göç alan şehirlerinden İstanbul ili Esenyurt ilçesi Çınar mahallesinde gerçekleştirilmiştir. Çınar mahallesinde 147 denekle yapılan tarama araştırmasında deneklerin % 30.6'sı geriye göçe evet derken, kısmen yanıtı verenlerin oranı da % 20.4 şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar düşünüldüğünde deneklerin tersine göç eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmak mümkündür

Anahtar kelimeler: tersine göç, kentsel küçülme, işlevsizlik, kimlik kaybı.

ABSTRACT

Migration is one of the most important problems of our country. The phenomenon of immigration means that for cities that emigrate, cities become smaller and thus lose their function, which means that they are experiencing extreme growth and urbanization for migrating cities. In this context, reverse migration is seen as an important alternative in solving the problems of cities.

This study was carried out in the Çınar district of the city of Esenyurt, Istanbul, which has the highest number of immigrants in our country. In a screening survey conducted with 147 subjects in Çınar district, 30.6% of the subjects said yes, while 20.4% of respondents gave partial responses. When these results are considered, it is possible to achieve the result that they tend to migrate in the opposite direction

Key words: remigration, urban shrinkage, disfunction, identity lost.

1. GİRİŞ

Ülkemizde çözülmesi gereken en önemli sorunlardan biri göçtür. Sanayi devrimi ile birlikte dünyada yaşanan değişimlerle birlikte ülkemizde de 1945'li yıllardan itibaren kırsal alanda çözümler meydana gelmiştir. Bu çözümler köyden kente göç sürecini başlatmış ve 1975 yılına kadar süreç bu şekilde devam etmiştir. Ekonomik fırsatların mekânsal dağılımındaki ortaya çıkan dengesizlik göçte hâkim yönün kentlerden kentlere doğru gerçekleşmesine sebep olmuştur (Tekeli, 2008, s. 50-62).

1975'ten itibaren hızlı bir şekilde büyümeye başlayan kentler, gereğinden fazla büyümeye ve dolayısıyla sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan önemli sorunlar yaşamaya başlamıştır. Bu kapsamda kentler konut, su, elektrik, kanalizasyon ve çevre düzenlemesi gibi temel kentsel hizmetlerin hem üretiminde hem de sunumunda önemli problemlerle karşı karşıya kalmaktadır (Keleş, 2008, s. 48-50). Göç alan yerleşim birimleri gibi göç veren yerleşim birimleri de önemli sorunlar yaşamaktadır.

Bu sorunların başında göç veren yerleşim birimlerinin nüfus kaybı gelmektedir. Yaşanan bu nüfus kaybı nedeniyle göç veren yerleşim birimleri küçülmektedir. Göç veren yerleşim birimlerinin küçülmesi işlevlerinde önemli kayıplara neden olmakta ve kimlik kaybı tehlikesini beraberinde getirmektedir. Yaşanan sorunların bir kısmı alt yapı yetersizlikleri, yeterince sosyal imkâna ulaşamama, enerji ihtiyacını karşılayamama gibi kalkınma ile ilintili konulardır (Bayramoğlu & Durmaz, 2017, s. 81). Ülkemizde 2008 yılında nüfusu 2000'in altına düşen 283 belde belediyesi tüzel kişilikleri kaldırılarak köye dönüştürülmesi yerleşim birimlerindeki işlevsizlik halini ve kimlik kaybını göstermesi açısından önemlidir*).

Göç veren yerleşim birimlerinde yaşanan nüfus kaybı ve sonrasında ortaya çıkan işlevsizlik hali, bu yerleşim merkezlerinin tarım ve hayvancılık başta olmak üzere ülke ekonomisine yapması muhtemel katkılara da engel olmaktadır. Göç veren yerleşim merkezlerinin yaşadığı işlevsizlik durumu ve göç alan şehirlerin aşırı nüfus nedeniyle ortaya çıkan sorunların hafifletilmesi gerekmektedir. Yaşanan bu sorunların çözümünde tersine göç düşüncesi önemli bir alternatiftir.

Yapılan literatür taramasında tersine göç eğilimini ele alan çok az çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Güreşçi (2011) İzmir'in Kemalpaşa İlçesinden Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Beldesine geriye göçü incelemiştir. Tesadüfi örneklem yoluyla Kemalpaşa'ya göç eden 48 hane reisine yaptığı tarama araştırmasıyla ölçmeye çalışmıştır. Güreşçi çalışmasında tersine göçü düşünenlerin oranını % 14,63 olarak bulmuştur. Belirtilen çalışmanın en önemli eksiği, tarama araştırmasında, ailenin en önemli üyesi olan kadınların görüşlerine yer verilmemiş olmasıdır. Sunata (2014) Almanya'dan ülkemize tersine beyin göçünü incelemiştir. Sunata'nın çalışmasında gerek göçte ve gerekse geriye dönüşte sosyal ağların rolünü ele almıştır. Sunata'nın çalışması yüksek eğitilmiş insanların geriye göçünü ele alması ve yurtdışından ülkemize gerçekleşen göçü konu edinmesi ve sadece yüksek nitelikli işgücünün göçünü incelemiştir. Bu yönü ile farklılık göstermektedir. Tutar & Özyakışır (2013) TRA 2 Bölgesinden İstanbul'a göç hareketlerinin nedenlerini incelemiştir. Bu çalışma göçün nedenlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu araştırma dolaylı da olsa geriye göç eğilimini ölçmeye çalışmışlardır. Belirtilen çalışmada Ağrı ilinden göçenlerin % 82,6'sı, Kars'tan göçenlerin % 66,3'ü, Iğdır'dan göçenlerin % 44,5'i ve Ardahan'dan göçenlerin % 55,5'i tersine göç düşünmemektedir. Ancak bu çalışmada yerleşim birimleri köy, belde ve kent gibi farklı kategorilerde değerlendirilmemiş TRA2 bölge genelinden İstanbul'a göçü incelemiştir. Gümüş, İlhan ve Gülersoy (2013) yaptıkları çalışmada kentten köye göçü incelemiştir. Fakat tersine göç mekanının köy olması, göçü gerçekleştirenlerin büyük çoğunluğunun emekli olması ve yaş ortalamalarının yüksekliği dikkati çekmektedir.

Bu çalışma, ülkemizin en fazla göç alan ili İstanbul'a bağlı Esenler ilçesi Çınar Mahallesiinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma, gerek göç alan yerleşim birimlerinin aşırı nüfustan ve göç veren yerleşim birimlerinin nüfus azlığından kaynaklanan sorunlarının çözümüne, gerekse bu konuda yapılmış çalışmaların azlığı nedeni ile literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yapılan bu çalışmada, giriş bölümünde çalışmanın genel hatları tamamlandıktan sonra araştırmanın yöntemi anlatılmış, daha sonra elde edilen bulgular tanıtılmış, sonuç kısmında ise tersine göçün olabilirliği üzerinde değerlendirme yapılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada birincil ve ikincil veriler kullanılmıştır. Çalışmanın ikincil verileri, yerleşim birimlerinin internet siteleri, TÜİK ve literatür taraması sonucunda elde edilen verilerdir. Birincil veriler ise yapılan tarama araştırması ile doğrudan örneklemeden elde edilen verilerdir.

Bu çalışma, İstanbul ili Esenler ilçesi Çınar mahallesiinde gerçekleştirilmiştir. Mahalle muhtarlığından mahalle hakkında gerekli bilgiler alınmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda mahallenin sürekli göç alan bir yerleşim birimi olduğu gerçeğine ulaşılmıştır. Öncelikle 10 deneğe tarama araştırması ile birlikte mahallenin genel özelliklerini derinlemesine tanımak amacıyla derinlemesine

* (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080322M1-1.htm> (25.04.2017 tarihinde erişildi))

mülakat gerçekleştirilmiştir. Toplam 155 deneğe tarama araştırması uygulanmıştır. 8 anket, bilgilerin tutarlı olmadığı görülerek iptal edilmiştir.

Sorular, kapalı uçlu sorulardan oluşmakla birlikte, gerekli görüldüğü yerde açık uçlu sorularla desteklenmiştir. Böylece ilgili konunun daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. Belirlenen örneklem kapsamındaki deneklere çalışmayı gerçekleştiren kişiler ve onlara gönüllü olarak eşlik eden lise mezunu ikisi bayan dört kişinin desteği ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bilgiler SPSS programında işlenmiştir.

Ayrıca göç aile bireylerinin birlikte aldığı bir karar olduğundan hareketle, tarama araştırmasında sadece erkeklerin değil bayanların da yer almasına önem verilmiştir. Bu kapsamda 69 kadına ulaşılarak bu amaca önemli ölçüde gerçekleştirilmiştir.

3. ELDE EDİLEN BULGULAR

Yapılan tarama araştırmasında deneklerin kişisel bilgileri, eğitim durumları, göç ettiği ve yaşadığı yerleşim birimi ile ilişkisini sürdürme ve bu yerleşim birimlerinin sorunlarının farkında oluş, ekonomik durum ve göçle ilgili bulgular bu kısımda ele alınmıştır. Verilerle ilgili yapılan açıklamalar tabloların altında sunulmaktadır.

3.1. Deneklerin Kişisel Durumlarıyla İlgili Bulgular

Deneklerin kişisel durumları ile ilgili bilgiler Tablo 1,2,3 ve 4'te sunulmuştur. Tablo 1'de deneklerin yaşları, Tablo 2'de deneklerin memleketleri, Tablo 3'te cinsiyetleri, Tablo 4'te deneklerin öğrenim durumları sunulmuştur.

Tablo 1. Deneklerin Yaş Durumları

	Frekans	Yüzde
15-19 Arası	9	6.1
20-29 Arası	16	10.9
30-39 Arası	59	40.1
40-49 Arası	45	30.6
50-59 Arası	16	10.9
60 Daha Yukarı	2	1.4
Toplam	147	100

Tablo 1'de deneklerin yaş durumları sunulmuştur. Buna göre deneklerin % 6.1 15-19 yaş, % 10.9'u 20-29, % 40.1'i 30-39, % 30.6'sı 40-49, % 10.9'u 50-59 ve % 1.4'ü ise 60 ve daha yukarı yaşlardadır. Buna göre deneklerin % 98'i aktif nüfustur.

Tablo 2. Deneklerin Memleketleri

Göç Edilen İl	Frekans	Yüzde
Erzurum	25	17,01
Bayburt	20	13,61
Trabzon	14	9,52
Giresun	10	6,80
Gümüşhane	10	6,80
Erzincan	9	6,12
Kars	8	5,44
Ağrı	8	5,44
Rize	8	5,44
Tokat	7	4,76
Tunceli	5	3,40
Artvin	5	3,40
Diğer İller	18	12,24
Toplam	147	100,00

Tablo 2'ye göre deneklerin % 17'si Erzurum, /13,6'sı Bayburt, % 9,5'i Trabzon, % 6,80'er Giresun, Gümüşhane % 6,12 Erzincan; % 5,44'er Kars, Ağrı, Rize; % 4,76 Tokat, % 3,4'er Tunceli ve Artvin ve % 18 de diğer iller şeklindedir. Tablo 2'de de görüldüğü gibi deneklerin büyük çoğunluğu ülkemizin en fazla göç veren illerinden göç etmişlerdir.

Tablo 3. Deneklerin Cinsiyet

	Frekans	Yüzde
Erkek	78	53,1
Kadın	69	46,9
Toplam	147	100

Tablo 3'e göre deneklerin % 53.1'i erkek ve % 46.9'u kadın şeklindedir. Bu çerçevede yapılan araştırmada farklı cinsten bireyler eşite yakın bir oranda temsil edilmektedir. Bu da bir aile kararı olan göç sürecinde hem erkeklerin hem de kadınların görüşlerine ulaşılabilmek imkanı elde edilebildiğini göstermektedir.

Tablo 4. Deneklerin Öğrenim Durumu

	Frekans	Yüzde
Okuryazar Değil	6	4.1
Sadece Okur Yazar	1	0.7
İlkokul	34	23.1
Ortaokul	26	17.7
Lise	39	26.5
Meslek Lisesi	9	6.1
Yüksek Okul/	13	8.8
Lisans	18	12.2
Yüksek Lisans/ Doktora	1	0.7
Total	147	100

Deneklerin öğrenim durumları Tablo 4'te sunulmuştur. Buna göre okuryazar olmayan denek oranı % 4.1, sadece okuryazar olanların oranı % 0.7 İlkokul % 23.1, ortaokul % 17.7, lise % 26.5, meslek lisesi % 6.1, yüksek okul % % 8.8, lisans % 12.2, Yüksek lisans/doktorayı bitirenlerin oranı % 0.7'dir. Tabloya göre lise ve üstü eğitim alanların oranı yaklaşık % 54'tür.

Tablo 5. Göç Öncesi Yaşadığı Yerin Öncelikli Sorunları

	Frekans	Yüzde
Fikrim Yok	25	17.01
Alt Yapı İmar sorunları	27	18.37
Çevre Sorunları	1	0.68
Sosyal Faaliyet Eksikliği	35	23.81
Ulaşım	5	3.40
Çocuk Parkı ve Gezinti Alanı Yetersizliği	20	13.60
İşsizlik	110	74.82
Diğer	5	3.40
Toplam	147	100.00

Deneklerin birden fazla seçeneği işaretleyebildikleri Tablo 5'e göre, deneklerin % 74.82'si memleketlerinde yaşanan öncelikli sorunun işsizlik olduğunu belirtmişlerdir. % 23.81'i sosyal faaliyet eksikliğini, % 18.37'si altyapı ve imar sorunlarını, % 13.60'ı Çocuk parkı ve gezinti alanı yetersizliğini, % 3.4'er ulaşım ve diğer seçeneklerini işaretlemişlerdir. Fikrim yok seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise % 17.01'dir.

Tablo 5 değerlendirildiğinde % 17.01 oranındaki fikrim yok seçeneğini işaretleyen denek grubunun memleketleriyle bağlarının oldukça zayıfladığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Kalan yaklaşık % 83'lük kısmın memleketleri ile ilişkilerini devam ettirdikleri sonucuna ulaşmak mümkündür.

Tablo 6. Esenler İlçesinin Sorunları

	Frekans	Yüzde
Fikrim Yok	10	6.94
Alt Yapı İmar sorunları	15	10.20
Çevre Sorunları	30	20.41
Sosyal Faaliyet Eksikliği	6	4.08
Ulaşım	50	34.01
Çocuk Parkı ve Gezinti Alanı Yetersizliği	1	0.68
İşsizlik	8	5.44
Diğer (Güvenlik)	13	8.84
Sorun Yok	10	6.80
Toplam	147	100.00

Tablo 6'ya göre Esenler ilçesinde önemli sorunları % 34.01 ulaşım, % 20.41 çevre sorunları, % 10.20 altyapı ve imar, % 8.84 güvenlik, % 6.94 fikrim yok, % 6.80 sorun yok, % 5.44 işsizlik, % 4.08 sosyal faaliyet eksikliği şeklindedir.

Tabloya göre Esenler ilçesinin sürekli göç almasının getirdiği ulaşım, çevre sorunları, altyapı imar ve güvenlik sorunları ilçenin başlıca sorunlarıdır. İşsizliği sorun olarak gören deneklerin oranı Tablo 5 ile karşılaştırıldığında %74'lerden % 5'lere düşmüştür. Fikrim yok seçeneği % 17'lerden % 7'lere düşmesi deneklerin yaşadıkları yerleşim birimlerine olan ilgilerinin devam ettirdikleri fakat az da olsa bir kısmının ilçeğe uyum sağlamakta güçlük çektiklerini göstermektedir.

Tablo 7. Göç Öncesi ve Sonrası Kendini Ekonomik Yönden Tanımlama

	Göç Öncesi		Göç Sonrası	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Fakir	52	35,4	9	6,1
Orta Halli	92	62,6	131	89,1
Zengin	3	2	7	4,8
Total	147	100	147	100

Tablo 7'ye göre göç öncesi deneklerin % 62.6'sı kendilerini orta halli, olarak tanımlarken bu durum göç sonrası % 89.1'e yükselmiştir. Göç öncesi deneklerin % 35.4'ü kendilerini fakir olarak tanımlarken bu rakam göç sonrası % 6.1'e düşmüştür. Benzer sonuç kendilerini zengin olarak tanımlamada da ortaya çıkmıştır. Buna göre kendilerini zengin olarak tanımlayanların oranı göç öncesi % 2'den 4.8'e yükselmiştir.

Tablo 7 genel olarak değerlendirildiğinde, deneklerin ekonomik durumları göç sonrası olumlu yönde değişime uğradığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 8. Göç Nedeni

	Frekans	Yüzde
İşsizlik Geçim Sıkıntısı	100	68,03
İklim Koşullarının Elverişsizliği	7	4,76
Mesleğimi Daha İyi Yapabilmek İçin	45	30,61
Çocuklarının Geleceği İçin	46	31,29
Yakınlarını Göç Etti, onlarla Beraber Olmak İçin	15	10,20
Evlilik	8	5,44
Memuriyet nedeniyle	10	6,80
Ailele birlikte	10	6,80
Toplam	147	100,00

Birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği Tablo 8'e göre deneklerin % 68'i işsizlik ve geçim sıkıntısı, % 31.29'u çocuklarının geleceği için, % 30.61'i mesleklerini daha iyi yapabilmek, % 10.20'si yakınlarıyla birlikte olabilmek için, % 6.80'i memuriyet nedeniyle, % 6.80'i ailesi ile birlikte göç ettiğini, % 5.44'ü evlilik nedeniyle, % 4.76'sı iklim koşullarının elverişsizliği nedeniyle göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8 değerlendirildiğinde göçün öncelikli nedeni işsizlik ve geçim problemidir. İşsizlikte sonra çocuklarının geleceği ve mesleğini daha iyi yapabilmek düşüncesi gibi ekonomik durumla ilgili nedenler göçte öncelikli nedenler olarak görülmektedir. Deneklerin mesleklerini daha iyi yerine getirebilecekleri düşüncesini göç nedeni olarak göstermeleri memleketlerinde işsizliğin bir başka şekilde belirtilmesi olarak anlaşılabilir.

Tablo 9. Göçten Memnuniyet

	Frekans	Yüzde
Evet	82	55,8
Kısmen	44	29,9
Hayır	20	13,6
Total	146	99,3

Toplam 146 denneğin yanıtladığı Tablo 9'e göre, deneklerin % 55.8'i göç eyleminden memnun olduklarını, % 13.6'sı memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. % 29.9'u da kısmen memnun olduklarını belirtmişlerdir. Buna göre deneklerin yarısından fazlası göç etmekten memnun iken kalan az ama önemli bir kısmı önemli bir kısmı da göç etmekten memnun olmadıkları yerence memnun olmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 10. Tersine Göç Düşüncesi

	Frekans	Yüzde
Evet	45	30,6
Kısmen	30	20,4
Hayır	71	48,3
Toplam	146	99,3

Toplam 146 denneğin yanıtladığı Tablo 10'a göre deneklerin % 48.3'ü tersine göçü düşünmüyor. Kalan % 30.6'lık kısım ise evet yanıtını vermişlerdir. % 20.4'ü ise Kısmen yanıtını vermişlerdir.

Buna göre deneklerin % 50'den fazlası eğer şartlar uygun olursa geriye göçü düşünebilecekleri sonucuna ulaşmak mümkündür.

Tablo 11. Geriye Göç Şartı

	Frekans	Yüzde (147 Denek)	Yüzde (60 Denek)
Memleketim Kalkınarak Bana İş Fırsatları Sunmalıdır	34	23,13	56,67
Sosyal Kültürel İmkanlar Artmalı	3	2,04	5,00
Mesleğimi Daha İyi Yapabileceğim Ortam Olmalıdır	2	1,36	3,33
Arazi Yetersizliği Ortadan kalkmalıdır	1	0,68	1,67
Memleketim Güvenli Bir Yer Borcum Bittiğinde Geri Dönmeyi Düşünüyorum	1	0,68	1,67
Emekli Olduğumda Tatillerimi Memleketimde Geçirmeyi Düşünüyorum	16	10,88	26,67
Diğer	5	3,40	8,33
Toplam	60	40,82	100,00

Toplam 60 deneğin yanıtladığı Tablo 11'e göre deneklerin % 40.82'sinin geriye göçü düşünmektedirler. Deneklerin % 23'ü Emeklilikte geriye göçü düşünenler % 10.88 ile ikinci sırada bulunmaktadır. "Sosyal kültürel imkânlar artmalı" diyenlerin oranı % 5'tir. "Mesleğimi daha iyi yapabileceğim bir ortam olmalıdır" diyenlerin oranı % 3.33, "Memleketim güvenli bir yer borcumu ödeyince dönmeyi düşünüyorum." ve arazi yetersizliğinin ortadan kalkmasını isteyenlerin oranı % 1.67'dir.

Tablo 10 ile 11 karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde deneklerin % 40'i tersine göçü düşündüğü sonucuna varılabilir. Ancak emekliliğimde geriye göç etmeyi düşünüyorum diyenler dikkate alınmalıdır. Çünkü emeklilik dinlenme dönemidir. Kişi bu dönemde aktif olarak çalışma hayatında yer almamaktadır. Ayrıca emekliler genellikle yaz tatillerini memleketlerinde geçirdikleri için kalıcı olarak geriye dönüş sayılmamalıdır. Bu nedenle % 40.82'den emekliliğinde geriye dönmeyi düşünenler düşüldüğünde geriye kalan yaklaşık % 30'luk kısmın geriye göçü düşündüğü sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 12. Eğer Yanıt Hayır İse

	Frekans	Yüzde (147 Denek)	Yüzde (76 Denek)
Ailem Burada Huzurlu	34	23.13	44.74
Ekonomik İmkanlarım İyi	15	10.20	19.74
Bana Karşı Olumsuz Düşünceler	2	1.36	2.63
Memleketimin Geleceğinden Umutsuzum	19	12.93	25.00
Diğer	6	4.08	7.89
Toplam	76	51.70	100.00

Toplam 76 deneğin yanıtladığı Tablo 12'ye göre deneklerin toplam % 51.70'i tersine göçü düşünmemektedir. Geriye göçü düşünmeyenlerin gerekçelerine bakıldığında bunların % 23.13'ü ailesinin Esenler ilçesinde huzurlu olduğunu, % 12.93'ü memleketlerinin geleceğinden umutsuz olduklarını, % 10.20 ekonomik imkânlarının iyi olduğunu, % 4.08'i diğer seçeneğini işaretlemişlerdir. % 1.36 ise kendilerine karşı olumsuz düşünceler nedeniyle tersine göçü düşünmediklerini belirtmişlerdir.

Buna göre, memleketlerinin geleceğinden umutsuz olan denekler memleketleri kalkındığında kendilerine bir gelecek vaat ettiğinde geriye göçü düşünebilecekleri sonucuna ulaşmak mümkündür. Yani deneklerin % 40'tan fazlası geriye göçü düşünmemekte oldukları sonucuna ulaşmak mümkündür.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Kentler için hem ekonomik açıdan hem de sosyal açıdan nüfus önemli bir ögedir. Sanayi devrimi ile hızlı bir gelişme ivmesi gösteren kentler, yoğun bir göç dalgası ile karşı karşıya gelmiş ve sonuçta aşırı bir nüfusla karşıya kalmıştır. Bu hızlı göç sonucunda köyler ve kasabalar nüfus kaybına uğrayıp işlevsizleşmiştir. Bu süreç Türkiye için 1945'lerde başlamış ve giderek hızlanmıştır. Kırsal alanların kentlere yönelmesinin başlıca nedeni işsizliktir. Buradan hareketle en fazla göç alan illerden birisi olan İstanbul aşırı nüfus birikmesi ile karşı karşıya kalmıştır. Yapılan çalışma ile ülkemiz için bir vaka olan göç olgusunun göç alan kentlerin taşıma kapasitelerini doldurmaları, mevcut nüfusun sorun oluşturması ve göç edenlerin en azından bir kısmının aradıkları imkânları bulamamaları sebebi ile göçün tersine döneceği beklenmektedir. Bu bağlamda araştırma sahası ile ilgili istatistikî verilerden ve nicel bulgulardan faydalanılarak bazı çıkarımlar yapılmak istenmiştir. Araştırma, İstanbul ilinin Esenler İlçesine bağlı Çınar Mahallesinde gerçekleştirilmiştir.

Bu çerçevede yapılan tarama araştırması sonunda deneklerin memleketleri ile ilişkilerini büyük oranda devam ettirdikleri anlaşılmıştır. Deneklerin ekonomik durumları göç ettikleri bölgelerde memleketlerine göre daha iyi durumdadır. Kendisini fakir olarak tanımlayan denek oranı göç öncesi % 35.4 iken bu oran göç sonrası % 6.1'e düşmesi bu durumun önemli bir göstergesidir. Tersine göç

düşüncesi sorusuna deneklerin % 48.3'ü hayır yanıtını vermişlerdir. % 30.6'sı evet % 20.4'ü kısmen yanıtını vermişlerdir. Çalışmada yanıtların gerekçeleri dikkate alındığında evet ve kısmen cevabını verenlerin % 23.13'ü memleketlerinin kendilerine iş fırsatı sunması durumunda geriye dönebilecekleri anlaşılmaktadır. Yine araştırmaya katılanların % 10.88'i emekliliklerinde memleketlerine dönebileceklerini ifade etmişlerdir. Emekliliklerinde yaz tatilini geçirmek üzere gelmeyi düşünenleri tersine göç olarak kabul etmek mümkün değildir. Yani yaklaşık % 40'ın üzerindeki bir oran, şartların uygun olması halinde, tersine göçe sıcak baktıklarını söylemek mümkündür. Hayır diyenlerin gerekçeleri karşılaştırıldığında ekonomik durumlarının iyi olması nedeniyle geri dönmeyi düşünmeyenlerin oranı % 10.20 ile memleketinin geleceğinden umutsuz olan % 12'lik grup için eğer memleketleri kalkınarak ekonomik olarak deneklerin bekledikleri düzeye erişse, deneklerin tersine göçle ilgili yanıtlarının olumlu olacağı sonucunu çıkarmak mümkündür. Yani bu sonuçlar değerlendirildiğinde ekonomik şartların uygun olması halinde % 50'den fazla bir kitlenin tersine göçü ciddi bir biçimde düşünebilecekleri sonucuna ulaşmak pekâlâ da mümkündür. Bu sonuç, iş imkânlarıyla göç oranları arasında saptanan anlamlı ilişkiyi ortaya koymaktadır Doh (1984).

Kısaca çalışma sonucunda tersine göçün ülkemizin kentsel yerleşim birimlerinin yaşadığı sorunların çözümünde önemli bir alternatif olduğu, iller ve bölgeler arasındaki gelişme farklılıklarını azaltacağı, resmi ve sivil toplum kuruluşlarının bu konuya daha fazla eğilmesi durumunda tersine göç eğiliminin artacağı söylenebilir. Bölgesel kalkınma ajansları, üniversiteler ve yerel yönetim kuruluşlarının bu konuya daha fazla eğilip bu çalışmaları destekleyerek farkındalık oluşturmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Bayramoğlu, T., & Durmaz, A. (2017). Sustainability in Economics. E. E. Başar, & T. Bayramoğlu içinde, *Studies on Sustainability Research* (s. 75-86). Saarbrücken, Germany: Lambert Academic Publishing.
- Doh, R. (1984). "İnter-Provincial Migration in Turkey and its Socio-Economic Background: A Correlation Analysis". *Nüfus Bilimleri Dergisi*, 49-61.
- Gümüş, N., İlhan, A., & Gülersor, A. (2013). Bir Tersine Göç Örneği: Köprücük Köyü (Varto-Muş). *Turkish Studies*, 8(6), 233-261.
- Güreşçi. (2011). Kırsaldan Kente Göç Edenler Üzerine Bir Araştırma: Kemalpaşa-İspir Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 107-123.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri (Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme)*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Keleş, R. (2008). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Komisyon. (2012). *İstatistik Göstergeler 1923-2011*. Ankara: TÜİK . 03 30, 2017 tarihinde www.tuik.gov.tr adresinden alındı
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (2014). Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 1(1), 11-46. 04 09, 2017 tarihinde alındı
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Cilt I)*. (S. Özge, Çev.) Ankara: YayınOdası Yayıncılık.
- Özerin, G. (1996). Kırdan Kente Göç Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Denizli İli Örneği. *Gaziosmanpaşa Ziraat Fakültesi Dergisi*, 135-160.
- Özger, Y. (2015). *Bayburt Nüfus Defterleri*. Bayburt: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Özger, Y. D. (2008). *IX. Yüzyıl Bayburt (Sosyo-Ekonomik, İdari ve Demografik Yapı)*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Öztürk, C. H. (2006). *Bayburt İlinde Gelir Düzeyinin Göç Etkisi*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Polat, T. (Winter 2016). Sürdürülebilir Kentleşme Politikaları ve Türkiye. *Electronic Turkish Studies*, 11(2), 1267-1300.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*(5), 33-44.
- Sunata, U. (2014). Tersine Beyin Göçünde Sosyal Ağların Rolü: Türkiyeli Mühendislerin Almanya'dan Geriye Göç Deneyim ve Algıları. *Türk Psikolojisi Yazıları*, 17(34), 85-96.
- Taşğın, G. (2009). Erzurum İli Oltu İlçesinin Kırsal Kalkınma Potansiyeli ve Göç Sorunu. Erzurum: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tekeli, İ. (2008). Türkiyenin Göç Tarihinde Değişik Kategoriler. İ. Tekeli içinde, Göç ve Ötesi (s. 42-67). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2008). Türkiye'nin Yaşadığı Hızlı Kentleşmenin Öyküsünü Modernist Meşruiyet Kavramını Merkeze Alarak Kurmak . İ. Tekeli içinde, Göç ve Ötesi (s. 240). Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Toroğlu, E. (2007). Niğde İlinde Göç Faktörleri. *Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(5), 75-96.
- Tutar, H., & Özyakışır, D. (2013). TRA 2 Bölgesinden İstanbul'a Göç Hareketlerinin nedenlerine İlişkin Bir Araştırma. *Sosyoloji Konferansları*, 31(58), 31-58.
- Yapraklı, S., & Bayramoğlu, T. (2014). Biyokütle Enerjisi Potansiyeli ve Ekonomik Etkileri: TRA1 Bölgesi Üzerine Bir Saha Araştırması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 319-336.
- Yıldız, R. (1989). Bayburt'ta Tasarrufların Kaynağı ve Kredilerin Kullanım Alanları . komisyon içinde, 23-25 mayıs 1988 Türk Tarihinde ve Kültüründe Bayburt Sempozyumu (s. 275-290). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat fakültesi Matbaası.